

Економічне районування і територіальна організація

20,6	1837,9	724,9	613,0	13	24	1414
20,9	1300,1	725,5	574,6	16	15	824
8,1	903,6	377,6	526,0	11	8	398
31,9	1116,3	692,9	423,4	16	29	1486
0,8	2770,0	2770,0	—	1	—	—
0,9	379,8	356,7	23,2	2	1	29

Примітки:
 1. Адміністративно-територіальний поділ подано на стані 2009 р.
 2. Назви областей і районів, однією з їх центрів, не підлягають.
 3. Київ – центр Києво-Святошинського району Київської області
 Кватирки – центр Поліського району Київської області
 Мінгути – центр Першотравневого району Донецької області
 Миколаїв – центр Миколаївського і Жовтневих районів Миколаївської області

Основні питання

- Сутність економічного району, основні районоутворювальні чинники
- Принципи і критерії виділення великих економічних районів
- Мережа економічних районів України

Сутність економічного району та об'єктивний характер його формування

Район: особливості виникнення

- Район – територія, що вирізняється своїми специфічними особливостями: природними, історичними, соціально-економічними.
- Виникнення і розвиток економічних районів пов'язаний зі способом виробництва, рівнем розвитку і особливостями розміщення продуктивних сил.
- Основою формування економічних районів є територіальний поділ праці, що зумовлює виробничу спеціалізацію окремих територій і розвиток міжрайонної кооперації

Економічний район:

- Географічно цілісна територіальна частина народного господарства країни, яка має свою виробничу спеціалізацію, міцні внутрішні економічні зв'язки і нерозривно пов'язана з іншими частинами суспільним територіальним поділом праці.
- Форма територіальної організації народного господарства, що утворюється а основі суспільного територіального поділу праці, виникнення і формування районних територіальних виробничих комплексів.
- Великі економічні райони – це територіальні спеціалізовані частини народного господарства країни, взаємозв'язані між собою постійним обміном виробленої в них продукції та іншими економічними відносинами

Основні районоутворювальні чинники

- Природні
- Історичні
- Географічні
- Економічні
- Національно-політичний устрій країни
- Адміністративно-територіальний поділ країни

Природні районноутворювальні чинники

- Природні умови,
- Природні ресурси
- Впливають на розвиток і спеціалізацію сільського господарства, промисловості
- Визначають особливості енерго-, трудо-, водомістких виробництв
- Наявність родовищ і басейнів паливно-енергоетичних, рудних і нерудних ресурсів

Історичні та географічні районноутворювальні чинники:

- Історичний розвиток території
- Особливості економіко-історичного розвитку
- Розташування території (вихід к морю, гори, придатність до землеробства, тощо)
- Розвиток транспортної інфраструктури і наявність транспортних коридорів

Економічні районноутворювальні ЧИННИКИ:

- Суспільно-територіальний поділ праці
- Територіальні виробничі комплекси (сукупність розташованих один з одним взаємопов'язаних виробництв, приклад –молокозаводи у сільс.місц.
- Крупні міста – великі регіональні та індустріальні центри. Промислові центри, промислові вузли, транспортні вузли

Національно-політичний устрій
країни,

Адміністративно-територіальний поділ країни

- Адміністративно-територіальний устрій – система територіальної локації (закріплення на території) управлінських функцій держави, виражених у державній регіональній політиці засобами державного, регіонального і місцевого управління, структурами самоврядування та закріплених у відповідних законодавчих актах з чітким розподілом управлінських функцій і повноважень.
- Завжди встановлюється у відповідності до прийнятої моделі управління

Конституція України

Розділ IX

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ

- **Стаття 132.** Територіальний устрій України ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

- **Стаття 133.** Систему адміністративно-територіального устрою України складають: Автономна Республіка Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища і села. До складу України входять: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Закарпатська, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області, міста Київ та Севастополь. Міста Київ та Севастополь мають спеціальний статус, який визначається законами України.

Принципи і критерії виділення великих економічних районів

Основні критерії економічного районування

- Загальний (міжгалузевий, інтегральний) економічний район має бути великою економічно цілісною територією, на якій є значні природні ресурси, необхідні для визначення його господарської спеціалізації і забезпечення розвитку
- Економічний потенціал району (кількість населення, розмір валового регіонального продукту, продукція промисловості, сільського господарства, тощо)
- Економічний район повинен являти собою виробничо-економічну територіальну єдність, яка утворюється розвиненими внутрішніми виробничими зв'язками, і мати спеціалізацію господарства у масштабі країни
- Адміністративно-територіальні одиниці включаються без порушення адміністративних меж.

Основні критерії економічного районування

- Сформований потужний господарський комплекс:
  - Профілюючі галузі (галузі спеціалізації району в масштабах країни)
  - Галузі, які розвиваються як суміжні з галузями попередньої групи і забезпечують комбіновану переробку сировини, а також галузі, що обслуговують потреби галузей спеціалізації району (добування і збагачення сировини, виробництво напівфабрикатів, обладнання, ремонт обладнання, тощо)
  - Галузі, які забезпечують потреби населення району промисловими, продовольчими товарами.

Де різниця?

**Великі економічні
райони**

Кластери

Кластер?

Група компаній та організацій, які мають спільні інтереси, органічно доповнюють одна одну, географічно близько розташовані.

Складові кластеру

Виробники кінцевого продукту

Первинні і вторинні галузі

Спеціалізовані постачальники

Супутні галузі

Супутні інститути та організації
(фінансові, освітні, дослідницькі,
торгівельні, розробники
стандартів, тощо)

*КЛАСТЕР – це не
галузь*

Приклади відомих світових кластерів:

- Бордо, Долина Напа – віноробство
- Італія – взуття, аксесуари зі шкіри
- Силиконова долина – іновації і високі технології
- Н`ю-Джерсі - фармацевтика
- Детройт - автомобілебудування

Україна

кластери

?

Великі економічні регіони

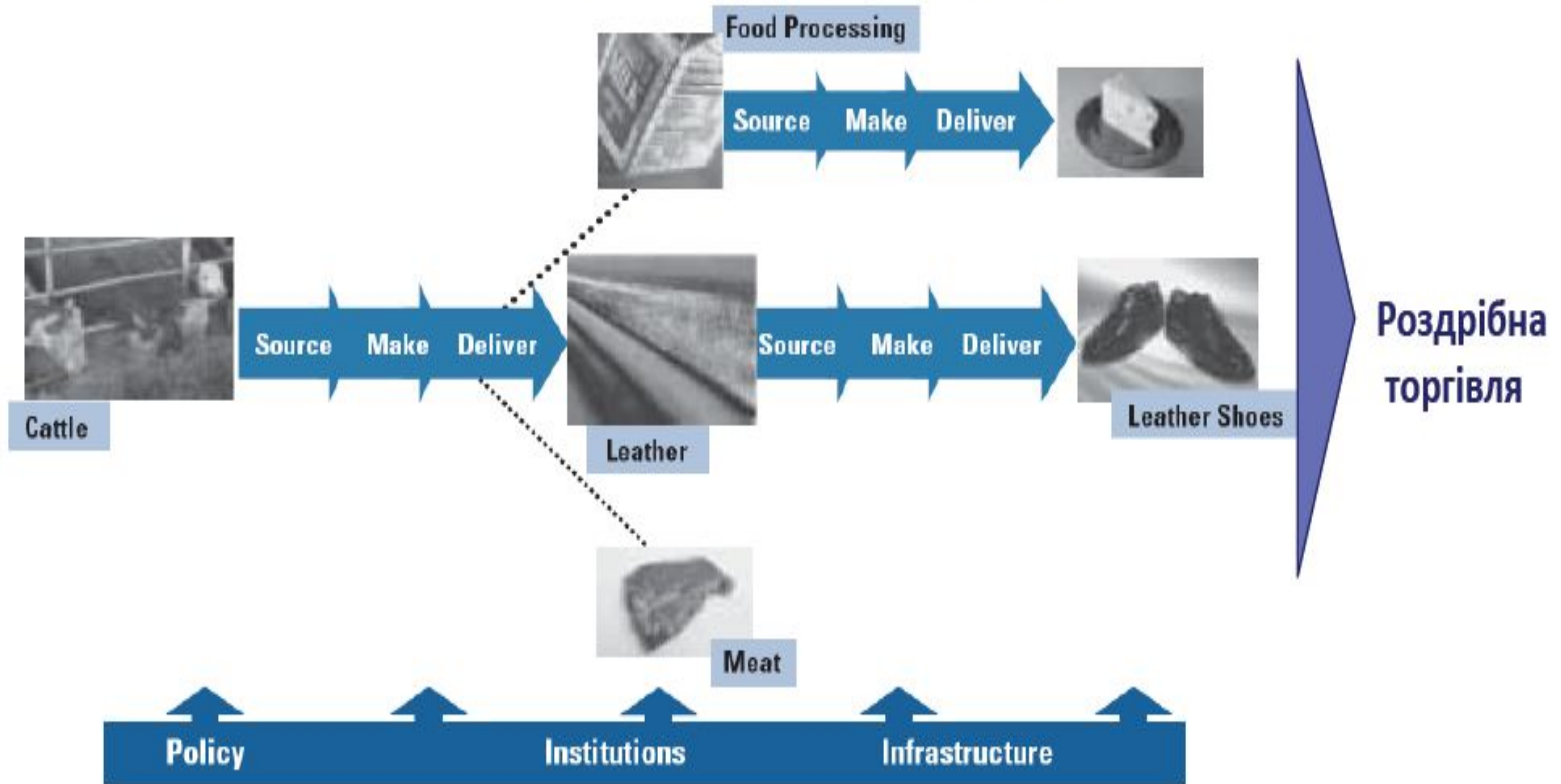
- Донецький (Донецька, Луганська обл.)
- Придніпровський (Дніпропетровська, запорізька, Кіровоградська обл.)
- Східний (Полтавська, Сумська, Харківська обл.)
- Центральний (Київська, Черкаська обл., м. Київ)
- Поліський (Волинська, Житомирська, Рівненська, Чернігівська обл.)
- Подільський (Вінницька, Хмельницька, Тернопільська обл.)
- Причорноморський (АРК, Одеська, Миколаївська, Херсонська обл., м. Севастополь)
- Карпатський (Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька обл.)

Приклади кластерів в Україні:

- Граніт/ камінь – Житомир
- Машинобудування/ приладобудування – Харків
- Меблі та вироби з деревини - Львівська, Івано-Франківська обл.
- Хімічне виробництво – Луганська обл.

Приклад ланцюгу вартості:

Приклад ланцюгу вартості для худоби

Що таке ланцюг вартості?

Приклад ланцюга вартості у агробізнесі США, компоненти роздрібної торгівлі у розрахунку на 1 дол.

- Інструмент підвищення конкурентоспроможності
- Акцент на етапах додання вартості/цінності споживацьких якостей до продукту протягом його просування від виробника до споживача
- Не завжди вирішальним є географічний чинник, як у випадку з кластерами. Концентрація уваги на виробництво і поставки

Система ланцюгів створення вартості

Благоприятная среда для
глобального бизнеса

Благоприятная среда для
местного / национального
бизнеса

Міжнародна роздрібна
торгівля

Національна
роздрібна торгівля

Оптова торгівля

переробна
промисловість

Продукція

Постачальники
матеріально-технічних
ресурсів

Постачальники
окремих секторів

Експортери

Міжгалузеві
постачальники

Джерела
фінансування

Мережа економічних районів України

Складові адміністративно-територіального устрою

- Автономна Республіка Крим
- Області 24
- Райони 488
- Міста 456
- Райони у містах
- Селища
- Села

Донецький економічний район

- Індустріально-аграрний регіон, розвинене промислове виробництво (чорна металургія, паливна промисловість, машинобудування, металообробка)
- Вигідне географічне положення (близькість джерел сировини, ринків збуту, транспортна інфраструктура, висока густина населення, багатогалузева промисловість)
- Транснаціональні залізничні магістралі: Москва – Донецьк, Київ – Кавказ, Москва – Ростов - Баку; автомобільні магістралі: Київ – Баку, Кишинів – Одеса – Ростов – Баку, Москва – Сімферополь

Придніпровський регіон

- Родовища мінерально-сировинних ресурсів (металічні, тверді, гірничорудні копалини для будівництва)
- Основні галузі промислової спеціалізації: металургійна, електроенергетика, машинобудування, металообробка
- Територію перетинають найважливіші залізниці, які з'єднують найбільші сировинні бази країни: Донбас, Криворіжжя і Нікопольський марганцеворудний басейн

Східний економічний регіон

- Промислово-аграрний регіон, спеціалізація галузі машинобудування, металообробки, хімічна промисловість
- Міжнародний транспортний регіон Європа – Азія, Москва – Сімферополь
- Великі площі сільгоспугіддя